Citace záznamu

Josef Faltičko – Markéta Vlková, Státní zámek Velké Losiny, boční schodiště, *Renesanční a manýristické štukatérství v Čechách a na Moravě* (online databáze), https://stuky.upce.cz/node/378, vyhledáno 29. 3. 2024.

Velké Losiny, zámek, boční schodiště u školy, pohled na spodní část schodiště spojující přízemí s mezipatrem (foto Vojtěch Krajíček, září 2021).

Státní zámek Velké Losiny, boční schodiště

Číslo záznamu: 378

Bližší určení díla: Profilované lišty s terčíky

Památkově chráněno, č. úskp: 45552/8-1191

Umístění: Klenba mezipatra bočního schodiště vysokého zámku.

Datace: kolem roku 1595 (?)

Anotace

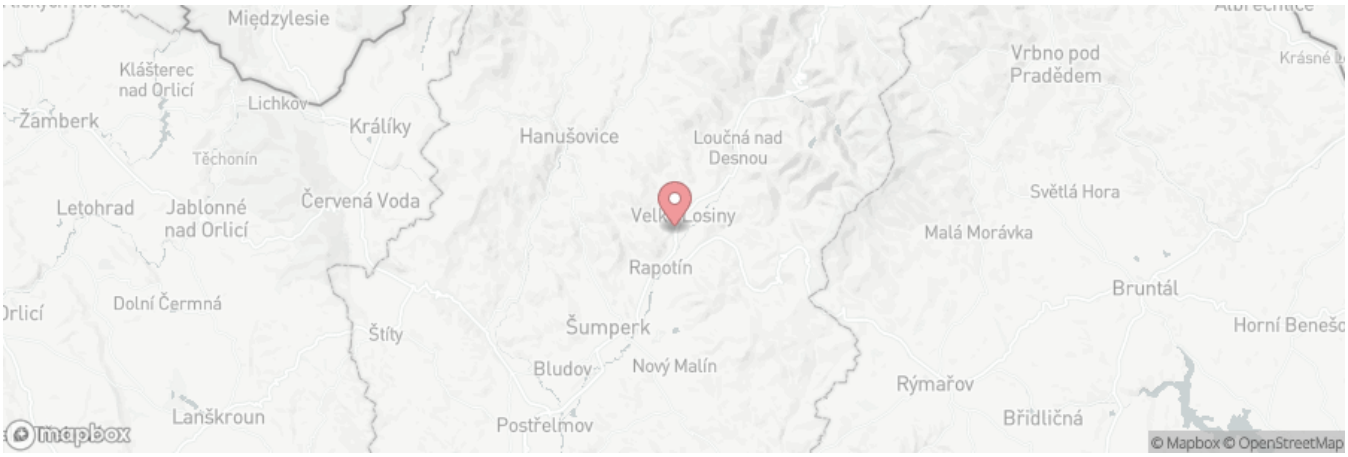
Zámek ve Velkých Losinách vznikl přestavbou původní tvrze v 70. letech 16. století, přičemž k největším stavebním zásahům došlo v rozmezí let 1586 a 1589. Jeho stavebníkem byl Jan mladší ze Žerotína, který nechal nedaleko zámku postavit rovněž kostel sv. Jana Křtitele. Patrně z počátku 17. století pochází štuková výzdoba situovaná v západním křídle zámku – geometrické obrazce v bývalém společenském sále prvního patra, hřebínky s drobnými terči v přízemní místnosti, jež sloužila jako stříbrnice či kancelář panského úředníka, a stejně tak zdobené mezipatro.

Abstract

In the 1570s, a château replaced a former fortified mansion in Velké Losiny. The most important reconstruction occurred between 1586 and 1589. The man behind the project was Jan of Žerotín, Jr. and it was also him who had the Church of St. John the Baptist built near the château. The stuccos which can be found in the western wing were probably made in the early 17th century – geometric motifs in the former social hall on the first floor, ridges with miniature circle elements in the ground-floor room that functioned as the treasury or the manor office; the same type of decoration is in the mezzanine.

Kraj	**Okres**	**Obec**	**Katastr**
Olomoucký kraj	Šumperk (okres)	Velké Losiny	Velké Losiny

Ulice, čp. / č. o.	**GPS**
Zámecká 268	50.0235162, 17.0314353

Technika štuku	**Materiálová skladba**	**Povrchové úpravy**	**Původnost**
		monochromie (stávající stav)	Původní stav s druhotnými zásahy

Uměleckohistorický popis

Nejvýznamnějším obdobím je pro velkolosinské panství éra Jana staršího ze Žerotína, přibližně do roku 1583 užívajícího přídomek „mladší“, který sem přichází kolem roku 1562. Na místě starší tvrze započal s výstavbou renesančního zámku, završenou z větší části v roce 1589. V letech 1599–1603 nechal v centru obce vystavět též reprezentativní kostel sv. Jana Křtitele (Vlková 2018, s. 37). Obě stavby byly v interiéru doplněny o klenební štukovou výzdobu, která vykazuje řadu příbuzností s dalšími žerotínskými realizacemi severomoravského dominia, především v Rudě nad Moravou a Sobotíně, ale i s jinými stavbami v blízkém okolí (např. zámek a kostel v Branné/Kolštejně Bruntálských z Vrbna ad.), které jsou pravděpodobně dílem jedné stavební hutě, pocházející patrně ze Slezska a vedené italským architektem Antoniem Domou (Nováková 1975, s. 63; Jakubec – Vlková 2017, s. 615).
Organický zámecký komplex, sestávající z tzv. vysokého a nízkého zámku, prošel od počátku výstavby složitým vývojem o několika stavebních etapách realizovaných v poměrně krátkém časovém sledu. Přestavba tvrze v budoucí východní křídlo renesančního (vysokého) zámku započala přibližně v roce 1577 a byla následována novostavbou křídla severního. Patrně nejintenzivnější stavební období však spadá do rozmezí let 1586 a 1589, kdy byl komplex uzavřen do půdorysu písmene U, celkově zastřešen soustavou sedlových střech s vikýři a pokryt sgrafitem (Jašš 1999, s. 12–13). Následovalo přepatrování dosud výškově nejednotné vnitřní dispozice východního i severního křídla. Je možné, že součástí přestaveb bylo částečné stržení západního křídla pár let po jeho zbudování a teprve po jeho opětovném dokončení se přistoupilo k vybudování arkádových ochozů italského typu (Krčálová 1989, s. 23). Objekt posléze završila oběžní korunní římsa s reprezentativní portrétní galerií svých zakladatelů a po roce 1600 jej také doplnila věž při jižním nároží západního křídla (Vlková 2018, s. 35–41).
Renesančních štukatur je na zámku poskromnu a jsou koncentrovány v západním křídle vysokého zámku. Kromě společenského sálu v prvním patře jsou štukatury spíše marginálního významu. Stejně jako místnost v přízemí, sloužící původně jako stříbrnice či kancelář panského úředníka, je i křížová klenba schodiště mezipatra zdobena pásy jemně profilovaných lišt se třemi čepy/terčíky uprostřed.

Literatura

Erich Hubala, Die Baukunst der mährischen Renaissance, in: Ferdinand Seibt (ed.), *Renaissance in Böhmen,* München 1985, s. 114–167.
Hana Myslivečková, *Moravská sakrální architektura v letech 1580–1660* (disertační práce), Katedra dějin umění FF UP, Olomouc 2020.
Jiří Stibor, Bruntálští z Vrbna, in: Lumír Dokoupil (red.), *Biografický slovník Slezska a severní Moravy* 10, Ostrava 1998, s. 23–50.
Jana Štolfová, *Zámecká kaple Panny Marie ve Velkých Losinách* (diplomní práce), Katedra dějin umění FF UP, Olomouc 2012.
Miloš Trapl, Panství losinských Žerotínů v 16. a 17. století, in: *Sborník prací k sedmdesátinám univerzitního profesora PhDr. Ladislava Hosáka,* Olomouc 1968, s. 67–75, zde s. 68.

Prameny

ZAO–SOkA Šumperk, fond Archiv města Staré Město.
ZAO–SOkA Olomouc, fond Rodinný archiv Žerotínů Bludov, inv. č. 207, sig. IV/4 (Inventář zámecké pozůstalosti po Přemkovi ze Žerotína 1673).
ZAO–SOkA Olomouc, fond Rodinný archiv Žerotínů Bludov, inv. č. 213, sig. IV/4 (Inventář zámku v Losinách pořízený Ludovíkou z Žerotína 1717).
ZAO–SOkA Olomouc, fond Velkostatek Velké Losiny, inv. č. 203, sig. XXI-2-3 (Koupě panství Velké Losiny, s popisem panství a hospodářskou likvidací v r. 1802).

Odkazy

Josef Faltičko, *Pozdně renesanční sakrální stavby na území bývalého panství Kolštejn (Branná)* (bakalářská práce), Katedra dějin umění FF UP, Olomouc 2018.
Markéta Vlková, *Velké Losiny – žerotínský zámek v kontextu středoevropské renesanční architektury* (bakalářská práce), Katedra dějin umění FF UP, Olomouc 2018.
Veronika Řezníčková, *Dekorativní štukatérství na Moravě v letech 1550–1620. Mezi místní tradicí a recepcí italských vzorů* (diplomová práce), Seminář dějin umění FF MU, Brno 2020.

Autoři záznamu

Josef Faltičko – Markéta Vlková

Datum poslední změny

5.3.2023

Fotodokumentace současného stavu

Velké Losiny, zámek, (foto Vojtěch Krajíček, září 2021).

Velké Losiny, zámek, boční schodiště u školy, pohled na spodní část schodiště spojující přízemí s mezipatrem (foto Vojtěch Krajíček, září 2021).

Velké Losiny, zámek, boční schodiště u školy, klenba se štukovým profilem v přízemí (foto Vojtěch Krajíček, září 2021).

Velké Losiny, zámek, boční schodiště u školy, strop se štukovou výzdobou v mezipatře (foto Vojtěch Krajíček, září 2021).